

English Baroque Soloists, Monteverdi Choir

La Clemenza di Tito

Concertgebouw, Grote Zaal

1 juni 1990

19.30 uur

Opera

PHILIPS

Digital Classics

John Eliot Gardiner

Op Philips Compact Discs

- *BACH* Magnificat & Kantate Jauchzet Gott
- *BERLIOZ* La Damnation de Faust
- *GLUCK* Iphigénie en Tauride (Edison)
- *HANDEL* Fireworks Music & Concerti a due cori; Messiah, Solomon (Edison), Jephtha (hoogtepunt Holland Festival '88)

- *MOZART* Symfonieën 31, 32, 34, 35 & 36; Grosse Messe (Edison), Requiem
- *ROSSINI* Le Comte Ory
- *BINNENKORT* verschijnen: Handels Saul en symfonieën 38 & 39 van Mozart

Behalve Berlioz & Rossini (Opéra de Lyon-producties) zijn alle hier vermelde opnamen met het MONTEVERDI CHOIR en/of ENGLISH BAROQUE SOLOISTS

COMPACT
disc
DIGITAL AUDIO

Uitgebracht door
phonogram bv

English Baroque Soloists, Monteverdi Choir

dirigent John Eliot Gardiner

Wolfgang Amadeus Mozart

La Clemenza di Tito KV 621

opera seria in twee bedrijven

libretto Pietro Metastasio, herzien door Caterino Mazzola

première Praag, 6 september 1791

Tito Anthony Rolfe Johnson

Vittelia Charlotte Margiono

Servilia Sylvia McNair

Sesto Jennifer Larmore

Annio Catherine Robbin

Publio Cornelius Hauptmann

Deze productie kwam tot stand in samenwerking met Het Concertgebouw N.V.

Van dit concert wordt een CD opname gemaakt. U wordt daarom verzocht de bladzijden van het programmaboek zo geruisloos mogelijk om te slaan en niet te hoesten.

This concert is being recorded for CD release. You are therefore requested to turn the pages of the programme as quietly as possible and to refrain from coughing.

Opera

La Clemenza di Tito

In de zomer van 1791 ontstond Mozarts laatste opera seria: *La Clemenza di Tito*. De opera werd min of meer gelijktijdig met *Die Zauberflöte* geschreven, voor de feestelijkheden rondom de kroning van keizer Leopold II tot koning van Bohemen en ging op 6 september te Praag in première. De vorst zal zich ongetwijfeld gaarne met de rechtschappen keizer Titus hebben geïdentificeerd, maar in de muzikwetenschap is door de eeuwen heen hoofdschuddend gereageerd op Mozarts onverwachte terugkeer naar een genre, dat de componist met opera's als *Don Giovanni* en *Le Nozze di Figaro* toch ver achter zich had gelaten. 'Voor Mozart', schrijft Anna Amalie Abert streng, 'betekende de toonzetting van dit libretto de terugkeer in een allang achterhaalde wereld'. Dat de sterk verarmde Mozart in zijn laatste jaar misschien voornamelijk aan de revenuen heeft gedacht kunnen sommigen hem maar moeilijk vergeven. Uit de brieven kan echter worden opgemaakt dat hij aan zijn geesteskind nog wel enig plezier heeft beleefd: 'Op 30 september is in Praag voor de laatste keer, met groot succes, de Tito opgevoerd. Bedini zong beter dan ooit. Het duet van de twee meisjes werd herhaald - en gaarne - en wanneer men Manchetti niet had ontzien, zou ook het Rondo nog zijn gebisseerd. Stadler kreeg bravo's vanuit de parterre en zelfs uit het orkest'.

En is het nu echt zo, dat Mozart in *La Clemenza* muzikale archeologie bedrijft? Niet helemaal. Qua psychologie is Tito inderdaad een forse stap terug. De brave keizer Titus kan zo in een wassenbeeldenmuseum. In Mozarts grote opera's wordt het meest ongeloofwaardige geloofwaardig gemaakt, maar een heerser die zich de vrouwen zo lethargisch door de vingers laat glippen en zijn tegenstanders zo edelmoedig gratie verleent, is een wel heel curieus geval.

Toch herinnert in *La Clemenza di Tito* eigenlijk maar heel weinig aan de rigide structuren van de opera seria. Metastasio's libretto *La Clemenza di Tito*, daterend van 1734, was voer voor de aristocratieën en werd in de achttiende eeuw veelvuldig op muziek gezet door onder meer Gluck, Caldara, Hasse en Galuppi. Mozart, die zelf menig Metastasio-libretto onder handen had gehad, zou zonder problemen in dit rijtje hebben gepast, als Caterino Mazzola het drama niet aan een ingrijpende revisie zou hebben onderworpen. In zijn oorspronkelijke vorm heeft het een

La Clemenza di Tito

typisch metastasianaanse stijfheid: drie actes; uitsluitend aria's, geen ensembles; uitputtend lange secco-recitatieven (d.w.z. uitsluitend begeleid door het continuo). Mazzola bracht, in analogie met de opera buffa, het aantal actes terug tot twee, bekortte de recitatieven, en voegde een aantal ensembles toe: drie duetten, drie terzetten, een kwintetfinale voor de eerste, en een slotsextet voor de tweede acte. De brand in het capitol aan het einde van de eerste acte bracht enig leven in Metastasio's versteende universum. Einstein heeft het kernachtig verwoord: De Tito is een opera seria in de vorm van een opera buffa. Ook in de muziek zelf hebben de verworvenheden van de opera buffa hun sporen nagelaten. Het duet tussen Sextus en Annius in de eerste acte heeft het karakter van een lied, wat in een opera seria opmerkelijk kan worden genoemd. In de ensembles spelen psychologische contrasten een grote rol, en worden tegenstrijdige emoties zodanig tegen elkaar uitgespeeld, dat een soort gevoelscontrapunt ontstaat. Omdat de ritornelli van de da capo-vorm veelal achterwege blijven, zij de aria's voor een opera seria opmerkelijk kort, en het tempo van de handeling ligt opvallend hoog. Er kan maar één conclusie volgen: Mozart heeft binnen de beperkingen van het genre het onderste uit de kan gehaald - zoals altijd.

Bas van Putten

Korte inhoudsopgave

Eerste acte Vitellia, de dochter van de vermoorde keizer Vitellius, overreedt haar minnaar Sextus tot een samenzwering tegen diens vriend, keizer Titus, en belooft hem in ruil daarvoor haar hand. Titus heeft zijn geliefde Berenice uit Rome weggestuurd. Een vriend van Sextus, Annius, verzoekt Sextus bij Titus te pleiten voor zijn huwelijk met Sextus' zuster Servilia. De keizer honoreert dit verzoek maar tijdens een volksbijeenkomst eist hij haar voor zichzelf op. Servilia is Annius echte vrouw en bekent Titus haar ware liefde, waarop deze grootmoedig terugtreedt ten gunste van Annius. Vitellia, buiten zichzelf van jaloezie

vanwege het gerucht dat Titus Servilia wil huwen en zo tot keizerin zal maken; een rol die Vitellia zichzelf heeft toebedacht, beveelt Sextus onmiddellijk met de samenzweerders aan het werk te gaan. Hij gehoorzaamt. Nauwelijks is hij weg of de prefect Publius meldt dat Titus Vittelia tot bruid heeft uitverkoren: zij valt ten prooi aan opperste verwarring. Allen komen tezamen voor het in de brand gestoken Capitool. Het bericht over Sextus' samenzwering en vermeende moord op de keizer brengt grote ontzetting teweeg.

Tweede acte In de tweede acte biecht Sextus aan Annius zijn misdaden op. Annius en Vitellia raden hem aan te vluchten. Publius arresteert Sextus, die is verraden door zijn gevangene handlangers. Een ongeschonden en dankbare Titus toont zich tijdens een senaatszitting aan het volk. Sextus is door de senaat inmiddels ter dood veroordeeld. Titus laat hem tot zich roepen en is bereid hem te vergeven op voorwaarde dat hij zegt wie de aanslag heeft beraamd. Wanneer Sextus uit loyaliteit tegenover Vitellia een hardnekkig zwijgen bewaart, besluit Titus eerst het vonnis te bekrachtigen om het vervolgens toch weer te verscheuren. Vitellia besluit uiteindelijk toch schuld te bekennen. Ze doet dat net op het moment dat in het Amphitheater het vonnis van Sextus zal worden voltrokken. Titus vergeeft haar, Sextus en de samenzweerders. Allen prijzen de goedheid van de keizer.

La Clemenza di Tito

John Eliot Gardiner is een van de weinige dirigenten die het uitvoeren van werken van het hele vroege tot aan het hedendaagse repertoire succesvol weet te combineren. Na zijn studies in Cambridge en later bij Thurston Dart en Nadia Boulanger trad hij met het door hem opgerichte Monteverdi Choir (1964) en het Monteverdi Orchestra (1968) en na 1978 met de English Baroque Soloists veelvuldig op in Engeland en daarbuiten. Tegelijkertijd vervulde hij gastdirigentschappen in bijna alle Europese landen en in Amerika, waar hij in 1978 debuteerde. In de periode 1981-1983 was hij eerste dirigent van het Vancouver Orchestra en leidde daarnaast opera-uitvoeringen in het Royal Opera House en de English National Opera. In 1983 werd Gardiner benoemd tot muzikaal directeur van de Opera van Lyon dat dankzij zijn inzet uitgroeide tot een bloeiend operagezelschap. Met name het orkest van de Opera de Lyon, door Gardiner samengesteld uit jonge musici afkomstig uit veertien landen, trok veel aandacht. Hun uitvoeringen in het Edinburgh Festival in 1985 van Debussy's *Pelleas et Melisande* en Chabriers *L'Etoile* werden goed ontvangen. In 1986 kreeg de eerste uitvoering in onze eeuw van *Scylla et Glaucus* van Leclair in Lyon met het Monteverdi Choir en de English Baroque Soloists onder leiding van Gardiner niet minder lof toegezwaaid. Naast zijn werkzaamheden als dirigent is John Eliot Gardiner als artistiek directeur betrokken bij het Göttinger Händel Festival en het Veneto Musica Festival.

Monteverdi Choir English Baroque Soloists Het Monteverdi Choir werd in 1964 in Cambridge opgericht door John Eliot Gardiner en ontwikkelde zich al snel tot het belangrijkste kamerkoor in Engeland. De vele plaatopnames, buitenlandse tournees en de verworven internationale onderscheidingen bevestigen die reputatie. Alhoewel het koor het meest bekend is om zijn stijlzuivere uitvoeringen van barokmuziek, geeft het ook concerten met klassieke en negentiende-eeuwse muziek en heeft het een aantal wereldpremières van hedendaagse composities op zijn naam staan.

De English Baroque Soloists, tien jaar geleden eveneens door John Eliot Gardiner opgericht, bespelen historische instrumenten of kopieën daarvan en richten zich op het repertoire tussen de zeventiende en de

vroege negentiende eeuw. Samen met het Monteverdi Choir concureren zij sindsdien in heel Europa en zijn vooral veelgevraagd op muziekfestivals.

Een bijzonder evenement in de gezamenlijke carrière van koor en orkest was de uitvoering van het oratorium *Israël in Egypte* van Händel; in zijn geboortestad Halle bij de driehonderdste verjaardag van de componist. Op het gebied van de opera zijn onder andere *King Arthur* van Purcell, *Les Boréades* van Rameau en *Tamelano* van Händel op de plaat uitgebracht.

Anthony Rolfe Johnson is een veelgevraagd zanger bij alle grote orkesten en trad op tijdens vrijwel alle belangrijke muziekfestivals in Europa. In de Verenigde Staten zong hij onder Solti bij het Chicago Symphony Orchestra en bij het New York Philharmonic onder Rostropovitsj. Voorts trad hij op met andere vooraanstaande dirigenten als Giulini, Marriner, Norrington, Gardiner, Tennstedt, Boulez, Haitink en Abbado.

Hij heeft een grote reputatie als Händelvertolker, van welke componist hij onder andere *Acis and Galatea*, *Saul*, *Hercules* en *Jephtha* op de plaat zette.

Zijn operarepertoire omvat verder rollen als die van Don Ottavio (*Don Giovanni*), Tamino (*Zauberflöte*), Ferrando (*Così fan tutte*), de titelrol in Monteverdi's *Orfeo* en *Il ritorno d'Ulisse in Patria*.

Bij de Nederlandse Opera trad hij op als Lensky en Titus. De rol van Idomeneo zong hij eerder in Aix-en-Provence en in de Scala van Milaan trad hij op in een nieuwe produktie van Patrice Chereau *Lucio Silla*. In november zal Rolfe Johnson de partij van Ulijses zingen in de produktie van de Nederlandse Opera *Il ritorno di Ulijses in patria*.

Charlotte Margiono De in Amsterdam geboren en opgegroeide sopraan studeert ook nu nog, na afsluiting van het Conservatorium in Arnhem, bij haar pedagoog Aafje Heynis. Zij volgde een Meesterkursus bij Elisabeth Schwarzkopf, die haar vertrouwd maakte met de *Vierletzte Lieder* van Strauss.

Haar uitgesproken acteertalent maakte dat zij werd geëngageerd door

La Clemenza di Tito

belangrijke hedendaagse regisseurs. Zo zong zij onder regie van Harry Kupfer Marie in *Die verkaufte Braut* en Mimi in *La Bohème*. In Aix-en-Provence maakte zij een overweldigend debuut als Vitellia.

In Amsterdam zong bij de opening van het Muziektheater de vrouwelijke hoofdrol in *Ithaka* van Otto Ketting. Zij bouwt gestaag aan de uitbreiding van haar Mozartrepertoire: Comtessa in *Le Nozze di Figaro* (Bern 1988), Vitellia in *La Clemenza di Tito* (Aix 1988, Edinburgh Festival, Holland Festival 1990), Erste Dame in *Die Zauberflöte* (Amsterdam 1988, Aix 1989), Donna Elvira in *Don Giovanni* (Belfast 1989, Edinburgh Festival 1990) en Fiordiligi in *Così fan Tutte* (Amsterdam 1989).

Binnenkort zal haar stem worden vastgelegd op de grammofoonplaat bij de integrale opname van *Die Zauberflöte* (Erste Dame), *Erato*, *La Clemenza di Tito* (Vitellia, Decca) en de *Missa Solemnis* (DGG-Archiv)

Sylvia McNair behoort tot de nieuwe generatie succesvolle Amerikaanse zangeressen.

Zij trad verscheidene keren op met het Boston Symphony Orchestra onder Ozawa en Masur. In Europa zong zij onder meer in het Barbican Centre in Londen en met de Consensus Musicus in Wenen onder Harnoncourt.

Haar operarepertoire omvat onder andere Pamina (bij de Deutsche Oper, Berlin), Ilia, Susanna (bij de Nederlandse Opera) en Susanna en Pamina (bij de Weense Staatsopera).

In 1989 maakt zij haar succesvolle debuut tijdens het Glyndebourne Festival als Anne Trulove in *The Rake's Progress*. Kort daarop debuteerde zij op sensationele wijze in het Royal Opera House als Ilia in de nieuwe productie van *Idomeneo*.

De rol van Ilia en Servilia wordt door haar vertolkt op een grammofoonopname met John Eliot Gardiner voor Deutsche Gramophon, die in de loop van 1990 zal verschijnen.

In 1990 treedt zij op bij het London Philharmonic onder Kurt Masur en zal zij haar debuut maken in Salzburg als Ilia in een productie die onder leiding staat van Ozawa.

Jennifer Larmore Jennifer Larmore studeerde aan het Westminster College of Princeton. Zij ontving verscheidene prijzen waaronder die van

de American Opera Auditions en de National Symphony Young Arts Competition en tijdens de Concurso Maria Canals in Barcelona.

Na afsluiting van haar opleiding werd zij uitgenodigd voor een aantal operaproducties, waaronder *Der Rosenkavalier* en *Die Fledermaus*, en concerten (met Bernstein en Zubin Mehta). Zij maakte haar Europese debuut met *Clemenza di Tito* bij de Opera van Nice.

De succesvolle rol van Sesto die zij in deze opera vervulde bezorgde haar een invitatie voor *Don Giovanni*, *Anna Boleyn* en *Cenerentola*.

In 1989 zong zij in *De Barbier van Sevilla*, in Parijs en Lyon en *Don Quichotte* in Toulouse.

In 1991 zal zij haar debuut maken in Covent Garden in *Les Huguenots* en in Amsterdam zal zij na dit Holland Festival in november bij de Nederlandse Opera de partijen van Minerva/Amore voor haar rekening nemen in Monteverdi's *Il Ritorno di Ulisse in Patria*.

Catherine Robbin is een vooraanstaand vertolkster van het barok-repertoire. Sinds haar grammofoonplaten-debuut in Händels *Messiah* onder John Eliot Gardiner werkt zij regelmatig samen met deze dirigent. Als operazangeres zong zij Olga in Tsjaikovsky's *Jevgeni Onjegin* bij de Opera van Lyon en de titelrol in Purcells *Dido en Aeneas*.

Onlangs maakte zij met John Eliot Gardiner plaatopnamen van *Les Nuits d'Été*, *Stabat Mater* van Haydn met The English Concert en *Orlando* van Händel voor EMI. Verder maakte zij een CD met liederen van Gustav Mahler.

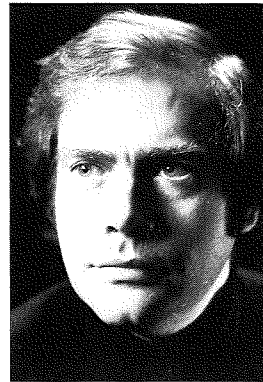
Haar vertolkingen van Berlioz' *Les Nuits d'Été*, Mahlers *Lieder eines fahrendes Gesellen*, *Kindertotenlieder*, *des Knaben Wunderhorn* en *symfonieën*, Elgars *Sea Pictures* en Brahms *Alt Rhapsodie*, werden zeer enthousiast onthaald.

Zij treedt regelmatig op in Canada, de Verenigde Staten en Engeland.

Cornelius Hauptmann De bas Cornelius Hauptmann werd geboren in Stuttgart. In 1982 behaalde hij zijn eindexamen aan de Musikhochschule. In Berlijn studeerde hij vervolgens bij Dietrich Fischer-Dieskau en volgde hij lessen bij Hans Hotter in Hohenems. Verder volgde hij masterclasses bij Eric Tappy en Elisabeth Schwarzkopf.

La Clemenza di Tito

Cornelius Hauptmann ontving diverse prijzen en onderscheidingen op internationale zangcompetities. Hij maakte grammofoonopnamen met werk van Monteverdi en Mendelssohn met het Kamerkoor van Stuttgart onder leiding van Frieder Bernius. En met het Monteverdi Choir en Orchestra registreerde hij de *Mattheus*, en de *Johannes* op de plaat. Gepland zijn opnamen als Osmin in *Die Entführung aus dem Serail* en als Sarastro in *Die Zauberflöte* met Bernstein (Deutsche Grammophon). Naast reeds genoemde dirigenten als Bernstein en Eliot Gardiner trad hij op met Marek Janowski, Lorin Maazel en Nikolaus Harnoncourt.

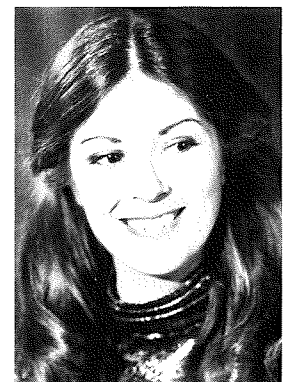
Anthony Rolfe Johnson

Charlotte Margiono

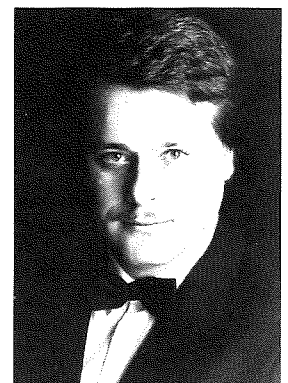
Sylvia McNair

Jennifer Larmore

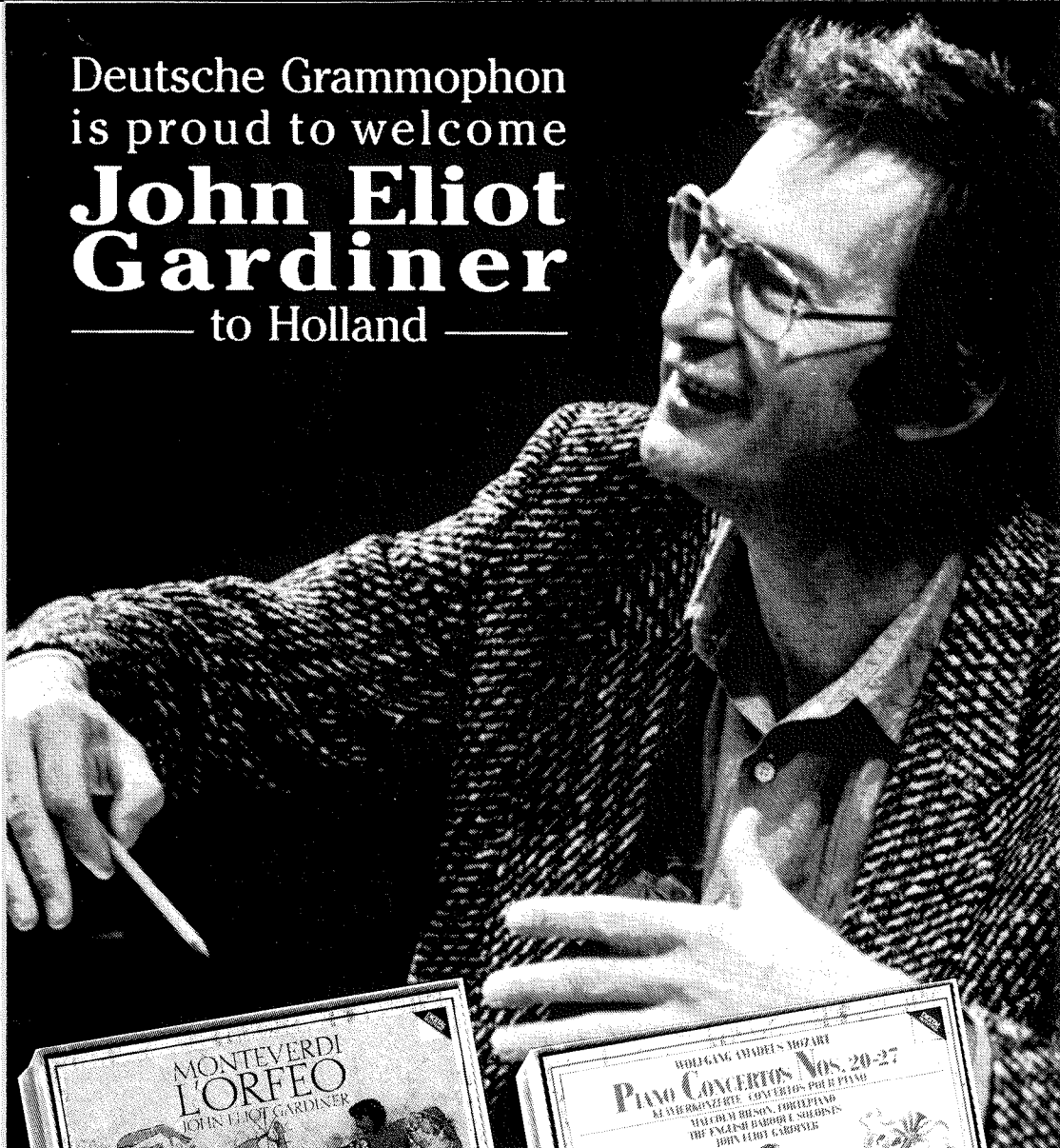

Catherine Robbins

Cornelius Hauptmann

Deutsche Grammophon
is proud to welcome
**John Eliot
Gardiner**
— to Holland —

In the summer of 1791, ten years after *Idomeneo*, Mozart wrote his last opera seria. The opera *La Clemenza di Tito* was written more or less simultaneously with *Die Zauberflöte* for the festivities surrounding the inauguration of Leopold II to be King of Bohemia. It was first performed on 6 September in Prague. The monarch was doubtless pleased to identify himself with the sympathetic King Titus, but music theorists through the ages have been disappointed at Mozart's unexpected return to a genre which the composer had left far behind him with works such as *Don Giovanni* and *Le Nozze di Figaro*. 'For Mozart', Anna Amelie Abert wrote harshly, 'the tone of this libretto indicates the return to a world long passé'. Some people are apparently not willing to forgive the poverty-stricken Mozart for apparently putting his income first in the last year of his life and completing the commission in only four weeks with his mind in neutral. Correspondence however reveals that he did gain some pleasure from his brainchild: 'On 30 September the *Tito* was performed in Prague for the last time very successfully. Bedini sang better than ever. The duet between the two girls was repeated - and rapturously - and if Manchetti had not been neglected, the Rondo would also have had an encore. Stadler received bravos from the stalls and even from the orchestra.' Was Mozart practising musical archaeology? Not really. *Tito* is a step backwards in psychological terms. The stalwart monarch Titus belongs in Madame Tussaud's. The most improbably is made conceivable, but a ruler who so lethargically allows women to slip through his fingers and so nobly spared his enemies

scrupulously is a very strange case. Yet very little in *La Clemenza di Tito* is reminiscent of the opera seria. Metastasio's libretto *La Clemenza di Tito*, dating from 1734, was popular in the aristocracy and among those set it to music were Gluck, Caldara, Hasse and Galuppi. Mozart, who had worked on several Metastasio librettos, could easily have been in this list, if Caterino Mazzolà had not first subjected the drama to a radical revision. In its original form, it had a stiffness typical of Metastasio: three acts, only arias, no ensembles, exhaustingly long secco-recitatives (only accompanied by the continuo). Mazzolà, like the opera buffa, reduces the number of acts to two, shortened the recitatives and added a number of ensembles: three duets, three trios, a quartet finale for the first and a sextet to close the second act. The fire in the Capitol at the end of the first act brought some life into Metastasio's petrified universe. Einstein put it into words concisely: The *Tito* is an opera seria in the form of an opera buffa. The accomplishments of opera buffa have also left their traces in the music too. The duet between Sextus and Annius in the first act has the character of a *lied*, which can be described as remarkable in an opera seria. Psychological contrasts play a major role in the ensembles, while opposing conflicting emotions are contrasted in such a way as to evoke an emotional counterpoint. The ritornelli of the da capo form are largely omitted, the arias are strikingly short for an opera and the tempo remarkably high. Only one conclusion can be reached: Mozart has - as always - done his utmost within the limitations of the genre.

Opera

ARCHIV DIGITAAL
2CD 4192-502

ARCHIV DIGITAAL
4CD 4278-462

La Clemenza di Tito

Brief synopsis

Act One Vitellia, the daughter of emperor Vittelius, persuades her lover Sextus to conspire against his friend, emperor Titus, and promises to marry him in return. Annius reports that Titus has banished his beloved Berenice from Rome. He asks Sextus to argue with Titus in favour of his marriage to Sextus' sister Servilia. The emperor honours this request but during a meeting of the people he claims her for himself. Servilia is really Annius' wife and admits her true affections to Titus, who magnanimously backs down in favour of Annius. But Vitellia, who has been very agitated by the news of Servilia's accession to the throne, orders Sextus to set to work at once with the conspirators. He obeys. He has only just left when the prefect Publius reports that Titus has chosen her to be his bride: she is now completely confused. All gather in front of the Capitol which has been set on fire. The report of Sextus' conspiracy and alleged murder of the emperor causes great consternation.

Act Two In the second act, Sextus confesses his crimes to Annius. Annius and Vitellia advise him to flee. Publius arrests Sextus, who has been betrayed by his imprisoned cronies. An unharmed and grateful Titus has meanwhile shown himself to the people in a Senate session. Sextus has meanwhile been sentenced to death by the Senate. Titus has him brought before him and is willing to forgive him on condition that he vows allegiance. When Sextus remains silent from loyalty to Vitellia, Titus decides to confirm the sentence and then later to revoke it. When Servilia begs Vitellia to

ask the emperor to spare Sextus, she eventually decides to admit her guilt. She does so just as the sentence is about to be carried out in the Amphitheatre. Titus forgives her, Sextus and the conspirators. All praise the goodness of the emperor.

John Eliot Gardiner is one of the few conductors who has been able to combine the performance's of works from both the very early to the present-day repertoire successfully. After his studies at Cambridge and later with Thurston Dart and Nadia Boulanger, he regularly performed in- and outside of Great-Britain with the Monteverdi Choir (1964) and the Monteverdi Orchestra (1968), of which he was the founder, and after 1978 with the English Baroque Soloists. At the same time he fulfilled the role of guest-conductor in most of the European countries and in America, where he made his debut in 1978.

He was first conductor of the Vancouver Orchestra from 1981-1983 and conducted the opera performances in the Royal Opera House and the English National Opera on the side.

In 1983, Gardiner was appointed musical director of the Opéra de Lyon, which thanks to his devotion, grew into a flourishing opera company.

Especially the orchestra of the Opéra de Lyon, which has been composed of young musicians from fourteen different countries, attracted a lot of attention. Their performances of Debussy's *Pelleas et Melisande* and Chabrier's *L'Etoile* on the Edinburgh Festival in 1985 were very well received. The very first performance in this country of *Scylla et Glaucus* by Leclair in Lyon, conducted by Gardiner in 1986 with the Monteverdi Choir and the English Baroque Soloists did not receive less praise.

At the moment, John Eliot Gardiner is, apart from his ever hectic activities, also involved as artistic director in the Göttinger Händel Festival and the Veneto Musica Festival.

Monteverdi Choir English Baroque Soloists The Monteverdi Choir was founded in 1964 in Cambridge by John Eliot Gardiner and quickly developed itself into the most important chamber-choir in Great-Britain.

The many recordings, foreign tours and the acquired international awards confirm that reputation.

Although the choir is mostly known for its pureness in style in the performances of baroque music, it also gives concerts on classical and nineteenth-century music and has a number of world premieres of present-day compositions to its name.

The English Baroque Soloists, also founded by John Eliot Gardiner ten years ago, play historical instruments of copies of these instruments and direct themselves towards the repertoire between the seventeenth- and the early nineteenth-century. Together with the Monteverdi Choir they have given concerts throughout Europe ever since and are especially popular on music festivals.

One exceptional event in the combined career of choir and orchestra was the performance of the oratorio *Israël in Egypt* by Händel in his native town Halle on the 300th birthday of the composer. Record companies also express a great deal of interest in the Monteverdi Choir and the English Baroque Soloists. Recordings of Händel's oratoria *Messiah* and *Solomon* and Bach's *Magnificat* were rewarded.

Anthony Rolfe Johnson is in great demand as a singer with all major orchestras and has performed at almost all major music festivals in Europe. In the United States he has sung with e.g.

La Clemenza di Tito

George Solti and the Chicago Symphony Orchestra and with the New York Philharmonic and Rostropovich. He has also performed with such prominent conductors as Giulini, Marriner, Norrington, Gardiner, Tennstedt, Boulez, Haitink and Abbado.

He has a great reputation for his Händel interpretations and among his recording are *Acis and Galatea*, *Saul*, *Hercules* and *Jephtha*.

His opera repertoire also includes roles such as Don Ottavio (*Don Giovanni*), Tamino (*Zauberflöte*), Ferrando (*Così fan tutte*), the title role in Monteverdi's *Orfeo* and *Il ritorno di Ulisse in Patria*.

He has performed as Lensky and Titus with the Netherlands Opera. He had previously sung Idomeneo in Aix-en-Provence and in the Scala, Milan, he performed in a new production of Patrice Chereau's *Lucio Silla*.

Charlotte Margiono This soprano born and bred in Amsterdam continues to study, even after completing the Conservatoire in Arnhem, with her teacher Aafje Heynis. She followed a master class with Elisabeth Schwarzkopf, who made her familiar with Strauss' the *Vier letzte Lieder*.

Her striking acting talent has made her popular with important contemporary directors. She has played Marie in *The Bartered Bride* and Mimi in *La Bohème*, produced by Harry Kupfer.

In Amsterdam she sang the female lead in *Ithaka* by Otto Ketting at the opening of the Muziektheater.

She is working steadily to extend her Mozart repertoire: Contessa in *Le Nozze di Figaro* (Bern 1988), Vitellia in *La*

Clemenza di Tito (Aix 1988, Edinburgh Festival, Holland Festival 1990), First Lady in *Die Zauberflöte* (Amsterdam 1988, Aix 1989), Donna Elvira in *Don Giovanni* (Belfast 1989, Edinburgh Festival 1990) and Fiordiligi in *Così fan tutte* (Amsterdam 1989).

She has performed with conductors such as Hartmut Haenchen, Bernard Haitink, Nikolaus Harnoncourt, Kenneth Montgomery and Edo de Waart.

Her voice will soon be heard on a recording of the complete *Die Zauberflöte* (First Lady), *Erato*, *La Clemenza di Tito* (Vitellia, Decca) and the *Missa Solemnis* (DGG-Archiv)

Sylvia McNair is one of the new generation of successful American singers.

She has performed on several occasions with the Boston Symphony Orchestra conducted by Ozawa and Masur. In Europe, she has sung in e.g. London's Barbican Centre and with the Consensus Musicus in Vienna conducted by Harnoncourt.

Her opera repertoire includes e.g. Pamina (with the Deutsche Oper, Berlin), Ilia, Susanna (with the Netherlands Opera) and Susanna and Pamina (with the Vienna State Opera).

In 1989 she made her successful debut during the Glyndebourne Festival as Anne Trulove in *The Rake's Progress*. Soon after she made a sensational first appearance as Ilia in the new production of Idomeneo in the Royal Opera House, Covent Garden.

She interprets the role of Ilia and Servilia in a recording with John Eliot Gardiner for Deutsche Gramophon, which will appear in the course of 1990. In 1990 she is performing with the London Philharmonic conducted by Kurt

Masur and will make her debut in Salzburg as Ilia in a production conducted by Ozawa.

Jennifer Larmore Jennifer Larmore studied at Westminster College, Princeton. She received several prizes including that of the American Opera Auditions and the National Symphony Young Arts Competition as well as during the Concurso of Maria Canals in Barcelona. She has recently been invited for several opera productions, including *Der Rosenkavalier* and *Die Fledermaus*, and for concerts (with Bernstein and Zubin Mehta). She made her European debut with *Clemenza di Tito* at the Nice Opera.

The successful role of Sesto which she fulfilled in this opera ensured her an invitation for *Don Giovanni*, *Anna Boleyn* and *Cenerentola*. In 1989 she sang in *The Barber of Seville* in Paris and Lyon and in *Don Quichote* in Toulouse.

In 1991 she will make her Covent Garden debut in *Les Huguenots* and after this Holland Festival she will play the parts of Minerva/Amore in Monteverdi's *Il Ritorno di Ulisse in Patria* in Amsterdam in November with the Netherlands Opera.

Catherine Robbin is a prominent interpreter of the baroque repertoire. Since her recording debut in Handel's *Messiah* directed by John Eliot Gardiner, she has regularly cooperated with this conductor.

As an opera singer she was Olga in Tchaikovsky's *Eugene Onegin* with the Lych Opera and the title role in Purcell's *Dido and Aeneas*.

She recently made recordings with John Eliot Gardiner of *Les Nuits d'Été*, *Stabat Mater* by Haydn with the English Concert and *Orlando* by Handel for EMI. She has also made a CD of lieder by Gustav Mahler.

Her interpretations of Berlioz' *Les Nuits d'Été*, Mahler's *Lieder eines fahrenden Gesellen*, *Kindertotenlieder*, *des Knaben Wunderhorn* and *Symphonies*, Elgar's *Sea Pictures* and Brahms' *Alt Rhapsodie*, have been very enthusiastically received.

She regularly performs in Canada, the United States and the United Kingdom.

Cornelius Hauptmann The bass Cornelius Hauptmann was born in Stuttgart. In 1982 he graduated from the Musikhochschule. In Berlin he then studied with Dietrich Fischer-Dieskau and had lessons from Hans Hotter in Hohenems. He also attended master classes by Eric Tappy and Elisabeth Schwarzkopf.

Cornelius Hauptmann has received several prizes and awards at international song competitions. He has made recordings of Monteverdi and Mendelssohn with the Stuttgart Chamber Choir conducted by Frieder Bernius. With the Monteverdi Choir and Orchestra he recorded the *St Matthew* and *St John Passions*. He plans recordings as Osmin in *Die Entführung aus dem Serail* and as Sarastro in *Die Zauberflöte* with Bernstein (Deutsche Gramophon).

He has performed with Marek Janowski, Lorin Maazel and Nikolaus Harnoncourt as well as with the conductors mentioned above such as Bernstein and Eliot Gardiner.